

Nekultúrna kultúra

„ Nemusíte byť kolieskom v buržoáznom systéme pod vplyvom masovej nekultúrnej kultúry „ .

So záujmom som si prečítal anketu názorov predstaviteľov z oblasti kultúry a umenia. Ak je kultúra súčasťou sociálnych vzťahov na Slovensku mala by stáť na rovnakej úrovni ako politický, právny a ekonomický systém SR. To si vyžaduje zmeniť prístup najmä vo vytváraní podmienok na rozvoj kultúry a umenia . Je to reálne v tomto systéme ?

Anketa bola zameraná na „Akú najdôležitejšiu zmenu je, podľa vás, potrebné uskutočniť v oblasti kultúrnej politiky na Slovensku? „

Podľa Programového vyhlásenia tejto vlády je „ ochrana a rozvoj kultúrneho dedičstva, podpora súčasných umeleckých prejavov, ako aj rozvoj kultúry vo všeobecnosti dôležitým vkladom do mravného, duchovného, sociálneho a ekonomického rozvoja spoločnosti. „

Zamyslime sa – je to tak ?

Má byť kultúra, prívieskom nekultúrnej politiky , alebo neoddeliteľnou súčasťou tvorivého rozvoja novej občianskej spoločnosti ? Ako tvrdí vládný dokument len vkladom ?

Chcel by som vyjadriť obdiv k názorom diskutujúcich , lebo podporujú hlavný cieľ kultúry a to je duchovné, národné zjednotenie obyvateľstva Slovenska v podmienkach sociálne spravodlivej spoločnosti . Veľmi ma potešilo, že upozornili na problémy formovania morálnej samostatne uvažujúcej , tvorivej a zodpovednej osobnosti. Takej ktorá je založená na využití bohatého potenciálu národnej kultúry.

Možno že sa netrafím do podstaty problému, ale p. Petra Fornayová ,*1, Michal Hovorecký, Zora Jaurová a ostatní sa vyjadrili, k obsahu moderné poňatia kultúry v našej spoločnosti. Ide o rozvoj systému vzdelávania a osvety obyvateľstva Slovenska, na základe morálnych hodnôt a tradičných pre Slovensko - občianskej zodpovednosti a vlastenectva.

Čo je z toho podstatné ? Podľa môjho názoru, ide o rozvoj tvorivých schopností estetického vnímania okolitého sveta , jednotlivých kultúrnych aktivít. Táto oblasť je podľa názorov predstaviteľov kultúry dlhodobo trestuhodne zanedbávaná.

Súčasná takzvaná „ masová kultúra „ ohradila obyvateľstvo nepreniknuteľným múrom , od takých hodnôt , ako v prvom rade čestnosť, pravdivosť, hrdosť na svoju poctivú prácu, odmietanie násillia, krádeže, ohovárania a závidia. Je zameraná na odbúranie z vedomia človeka aj takých hodnôt ako sú základné ľudské práva . Neotvára objektívne , z hľadiska svojej súkromno vlastníckej povahy pred spoločnosťou priestor pre také hodnoty, ako je rodina a jej poslanie, vernosť slovu, úctu k starším. Jej poslaním je vytvárať zisk pre vlastníkov komerčnej obchodnej záležitosti..

Vyznačuje sa organizovaným spotrebným priemyslom a široko rozvetvenou sieťou masmédií. Aj u nás na Slovensku sú jej znakmi kvantita na úkor kvality, štandardizácia, masový príjemca, komercializácia, uniformita a najmä chápanie diela ako predajného tovaru.

Masová kultúra podsúva na prvý pohľad príťažlivé obsahy a človek často len ťažko dokáže sám rozoznať, čo je skutočne hodnotné umenie a čo je len na umenie sa ponášajúci odpad . Tento podvrh kultúry vnáša do života ubíjajúci stereotyp. Zábavu produkuje aj na úkor vážnosti a zľahčuje významné témy, taktiež robí zábavu z neobjektívnej politiky a politického spravodajstva. Za účelom „ takzvaného oddychu „ sa vyhýba náročnejším témam a orientuje sa len na tie jednoduché, banálne problémy. Ponúka síce informácie, ale vytrhnuté z kontextu. Približuje umenie masám, ale nie pozdvihnutím „nižšej kultúry“, ale ponížením tej „vyššej“. Vulgarizuje umenie a znecitlivuje pozornosť diváka tým, že mu opakovane ponúka množstvo rovnakých obsahov v iných podobných situáciách . Jej podstatou je komercializácia „ umenia „ a jeho gýčovitosť.

Premeniť svet „ na silikónové nákupné tašky „ skladajúce sa z obyvateľov typu „ zombie „ , ktorí sa prehrávajú v obrovských obchodoch , podobajúcich sa na hydinárske výkrmne to je cieľ hry, tých ktorí napísali na ňu scenár a ktorí ju ovládajú .

Nepoznám umelca a mám mnoho priateľov „ výtvarných tvorcov krásnych diel zo života ľudí, z prírody, z historických miest ,ktorý by svojou prácou naplňali hodnoty len pre zisk . Ak umelec vytvoril dielo pre ľudí, napríklad na účely duchovného naplnenia, alebo hocikto pre hocičo iné, užitočné, pre krásno, pre vedomý presah, pre citové prežitie, pre oživenie, pre poznanie, pre vytrhnutie zo šedej jednotvárnosti... Takéto umenie , takáto kultúra teda nie je komerčná v tom zmysle, že bola tvorená pre zisk . Bola tvorená pre ľudí v prvom rade. Dôvod ,prečo vytvoriť umelecké dielo je preto zložitým pojmom .

Kultúra znamená pôvodne to, čo si ctíš. To je podstatou a zároveň a rozdielom medzi masovou kultúrou a kultúrou. Preto lebo kultúra je komplexný celok, ktorý zahŕňa poznanie , znalosti, náboženstvo, presvedčenie, zvyky, zákony, tradície, umenie a hudbu. Všetky iné schopnosti a návyky, ktoré človek získal ako člen spoločnosti.“ Je tiež dôležité si všimnúť, že kultúra je získaná, nie zdedená. Takže správanie jednotlivca je formované kultúrou. Kultúra sa dá definovať jednoducho ako súčet spôsobov života, ktoré vytvorila skupina ľudských bytostí, ktorá sa prenáša z jednej generácie na druhú. Kultúra sú myšlienky, povinnosti a sociálne správanie určitej konkrétnej spoločnosti.

Za masovú kultúru možno považovať Shakespearove hry v alžbetínskom Anglicku. Bola v nich vražda, incest, zrada, intrigy, morálny konflikt, láska, filozofia i existencializmus, to všetko bravúrne integrované do precízne skomponovanej dramatickej štruktúry. Hrali sa v divadlách, ktorých publikum tvorila aristokracia i ľud.

Za hlavný prostriedok šírenia masovej kultúry sa považujú masmédiá. Začínajú sa objavovať už koncom 18. storočia. Masmédiá v súčasnosti sú špeciálne technické prostriedky na distribúciu informácií (a zábavy) medzi obyvateľstvom.

Masová kultúra začala vznikáť vtedy, keď si členovia spoločnosti začali kultúru prisvojovať na svoj obraz a na svoje ciele. Dochádza k fyzickému oddeleniu tvorcov od ich príjemcov, pričom masovo produkovaná kultúra nivelizuje hodnoty, potláča až ničí individualitu a tvorivosť, podporuje priemernosť jedinca a degraduje vkus.

Ľudia sa stávajú k svojmu bezprostrednému okoliu ľahostajní, bezzásadoví, ochotní v mene svojho konzumného a pôžitkárskeho ideálu tolerovať negatívne javy v spoločnosti (napríklad násilie na bezbranných, nespravodlivosť, vojenské agresie, promiskuitu, alkoholizmus, narkomániu, a pod.). Masová kultúra kapitalistickej spoločnosti , ako dôsledok pôsobenia priemyslu kultúry nivelizuje základné ľudské hodnoty .

Asi by sme sa mohli zhodnúť, na tom že namiesto „ masovej kultúry „ je potrebné aby kultúra a umenie spolu s históriou pomáhali zachovávať kultúrne dedičstvo slovenského národa a národností žijúcich na Slovensku , v jednotlivých regiónoch. Sú to univerzálne hodnoty ktoré určujú originalitu a vitalitu slovenského ľudu.

Poznatky z ankety :

*¹ Názor p. Petry Fornayovej - „ prvou a zásadnou otázkou je z môjho pohľadu pýtať sa na zmysel kultúry a umenia pre našu spoločnosť a až na základe pochopenia, že funkcie umenia sa v konkrétnom časopriestore môžu meniť – a aj sa menia – vytvoriť víziu, ktorá by bola východiskom pre politické konanie. Je ale otázne, či existuje jednoznačný konsenzus v tom, prečo a akú kultúru a umenie podporovať a budovať. „

*² Michal Hovorecký „ Najviac by som si želal zmenu paradigmy v celkovom vnímaní úlohy kultúry v slovenskej spoločnosti. Aby patrila k prioritám zelenej obnovy po pandémie. A zároveň sa chápala ako motor novej, trvalo udržateľnej ekonomiky. Som presvedčený, že by to prispelo aj k posilňovaniu demokracie a občianskej spoločnosti, a pripravovalo by nás to na nástrahy digitálneho veku. Občania by mali viac uplatňovať svoje právo na kultúru, ako ho definuje Charta ľudských práv. Užívajme si

plody umenia a podieľajme sa na vedeckom pokroku a jeho výdobytkoch. Budúcnosť je už tu, lenže, žiaľ, nie je spravodlivo, rovnomerne distribuovaná. „

*³Ladislav Snopko (Ladislav Snopko je archeológ, dramaturg a publicista, bývalý minister kultúry SR v 90 rokoch) „Absencia sebavedomia (ide zas o spomínaných úradníkov) vedie k tomu, že stáročia platné pojmy sa nahrádzajú novými, prijateľnejšími a podlízavejšími voči konzumu. A tak sa pojem kultúra nahradil pojmom kreatívny priemysel.

*⁴Boris Meluš „Začať zásadne, koncepčne a reálne investovať do novej kultúrnej infraštruktúry (nielen do údržby tej stávajúcej). Zároveň dôsledne vyhodnotiť spôsob akým je v súčasnosti prevádzkovaná na všetkých jej úrovniach – zriaďovanej aj nezriaďovanej, štátnej / národnej, krajskej, mestskej, neziskovej aj komerčnej. Navrhnuť také modely a rámce fungovania kultúrnych inštitúcií a organizácií,

*⁵Zora Jaurová „ To, čo nám na Slovensku fatálne chýba, je dlhodobá vízia krajiny a predstava o jej budúcnosti, identite a úspechu. A takáto vízia nutne musí obsahovať predstavu Slovenska ako kultúrnej krajiny – príbeh, ktorý hovorí o tom, čím sme a čím sa chceme stať, naratív, ktorý dokáže definovať cestu od minulosti k budúcnosti. Chýba nám moderná kultúrna identita, ktorá vychádza z poznania, že kultúra je súčasťou každého momentu života a že prístup ku kultúre, umeniu a kráse je súčasťou verejnej služby. „

Toľko z názorov účastníkov ankety

Súčasná takzvaná „ masová kultúra „ ohradila obyvateľstvo nepreniknuteľným múrom od takých hodnôt ako v prvom rade čestnosť, pravdivosť, hrdosť na svoju poctivú prácu, odmietanie násilia, krádeže, ohovárania a závidia. Neotvára pred spoločnosťou podstatu takých hodnôt ako je rodina a jej poslanie , vernosť slovu, úctu k starším,

Asi by sme sa mohli zhodnúť, že je potrebné aby kultúra a umenie spolu s históriou pomáhali zachovávať kultúrne dedičstvo slovenského národa a národností žijúcich na Slovensku , v jednotlivých regiónoch. Sú to univerzálne hodnoty ktoré určujú originalitu a vitalitu slovenského ľudu.

Podľa nášho názoru sem patrí najmä rozvoj a ochrana slovenského jazyka – ako základu občianskej a kultúrnej jednoty Slovenska .

Podpora slovenskej literatúry od detstva oživenie záujmu o čítanie, vytváranie podmienok pre rozvoj vydávania kníh, zabezpečenie prístupu obyvateľstva k dielam slovenskej klasickej a modernej literatúry . Sortiment detskej literatúry je ochudobňovaný o naozajstné hodnoty a cenovo nedostupný pre väčšinu obyvateľstva. Tu by sa mal prejavíť štát angažovať sa pre potreby detí a mládeže a nie na vojenské prostriedky akými sú zbrane smrti pre NATO.

Neoddeliteľnou súčasťou je podpora a rozvoj informačného prostredia pre formovanie mladých ľudí a obyvateľstva Slovenska. V kontexte štátnej „ kultúrnej politiky „ chápem pod informačným prostredím celý súbor mediálnych rozhlasových a televíznych vysielaní , internet, textové a obrazové materiály , informácie šírené ich pomocou , ako aj vytvárané digitálne archívy , knižnice a digitalizované fondy múzeí . Je to vhodný priestor na široké zapojenie detí a mládeže do účasti na vzdelávacích tvorivých kultúrnych , miestnych dejinách , charitatívnych organizáciách , občianskych združeniach , kolektívoch .

Často sa propaguje, že jedným zo základných práv občana je aj právo na informácie, čo v kontexte kultúry znamená potrebu zabezpečenia prístupu ku komplexným informáciám v oblasti kultúry.

Dehonestujúce bolo pre mňa zistenie, že v niektorých knižniciach po roku 1989, „zmizli“ i pod heslom: „Obnovy knižného fondu“, diela autorov socialistického realizmu a materializmu. Našťastie nie vo všetkých. Našli sa riaditelia ktorí toto nedopustili. Nechceli sa podobať na tých čo sedeli na lavičkách Norimberského procesu.

Organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva kultúry sú gestormi špecializovaných databáz. Rezort kultúry ich dlhodobo spracúva prevládajú však nad obsahom, rôzne štatistické údaje v oblasti kultúry. Pre zabezpečenie komplexného prístupu k informáciám v oblasti kultúry je potrebné aby bol k dispozícii komplexný informačný portál – Register kultúry, ktorý bude spĺňať náročné požiadavky otvoreného a decentralizovaného systému zberu a poskytovania údajov v oblasti kultúry (pre laickú i odbornú verejnosť).

Absentuje činnosť štátu v oblasti kultúry, ktorá by mala byť viac zameraná na mladú generáciu obyvateľstva Slovenska. Naša budúcnosť závisí od úspešného riešenia vzdelávacích problémov rozvoja tvorivých schopností každého človeka a vytvorenia priaznivých podmienok na ich realizáciu.

Formovanie zodpovednej osobnosti, ktorá disponuje zručnosťami života spoločnosti, úprimne preberá hodnoty pozitívneho vzťahu k vlasti, sa nedá uskutočniť bez toho aby človek získal praktické skúsenosti zo života. V interakcii s inými ľuďmi, komunikačné schopnosti, diskusia, tolerancia voči prejavom iných. Bez toho aby vzbudzovali pocit zodpovednosti za seba a svojich blízkych za ľudí v okolí.

Rozvoj národnej kultúry a iných národností žijúcich na Slovensku je nemysliteľné **bez vytvárania podmienok pre profesionálnu tvorivú činnosť**, pre tvorivú iniciatívu občanov bez vytvárania, rekonštrukcie historickej (divadlá, galérie, múzeá, knižnice) jestvujúcej a novej infraštruktúry, ako zdôrazňuje Boris Meluš, (Boris Meluš je grafický dizajnér v slobodnom povolaní aj živnosti, onoho času najmä kultúrny manažér či staviteľ v Nadácii Cvernovka). Navrhuje dôsledne vyhodnotiť spôsob akým je v súčasnosti prevádzkovaná na všetkých jej úrovniach – zriaďovanej aj nezriaďovanej, štátnej / národnej, krajskej, mestskej, neziskovej aj komerčnej. Neoddeliteľnou úlohou bude aj ochrana predmetov kultúrnej hodnoty kultúrnych pamiatok pred účinkami mimoriadnych udalostí ako sú živelné pohromy, požiare, havárie. Neoddeliteľnou úlohou bude aj Ochrana predmetov kultúrnej hodnoty kultúrnych pamiatok pred účinkami mimoriadnych udalostí ako sú živelné pohromy, požiare, havárie.

Mementom sú také mimoriadne udalosti akou boli požiare Galérií a múzeí, napríklad požiar v Krásnej hôrke v okrese Rožňava. Rok 2020 bol náročný pre záchranné zložky a celkovo orgány krízového riadenia štátu a samosprávy nielen pre pandémiu koronavírusu. Minulý rok riešili 536 mimoriadnych udalostí, čo je oproti roku 2019 viac o 117 prípadov. Zhruba tri štvrtiny týchto udalostí boli povodne (389). Najviac zasiahnutý bol Prešovský kraj, v ktorom sa stalo 170 mimoriadnych udalostí, čo je približne tretina. Za posledných desať rokov došlo k vzniku 40 požiarov v slovenských kultúrnych pamiatkach, čo predstavuje dve percentá z ich celkového počtu. "Najčastejšou príčinou vzniku požiarov v kultúrnych pamiatkach za posledných desať rokov je nedbanlivosť osôb, respektíve nezodpovedné konanie." Hasiči realizovali v rokoch 2013 – 2017 audit vybraných kultúrnych pamiatok. V rámci Slovenska zmapovali 2450 nehnuteľných kultúrnych pamiatok, ktoré sú svojou podstatou a charakterom stavbami historického významu a sú vytvorené ľudskou stavebnou činnosťou z materiálov používaných v období ich realizácie. "Každý vlastník, respektíve správca nehnuteľnej kultúrnej pamiatky by mal mať ustanovenú odborne spôsobilú osobu (technika požiarnej ochrany alebo špecialistu požiarnej ochrany), ktorá zabezpečuje plnenie povinností na úseku ochrany pred požiarom. Obdobne osobu pre ochranu predmetov kultúrnej hodnoty a osôb (návštevníkov) kultúrnych pamiatok evakuáciou.

Podpora existujúcich a novovytvorených inštitúcií a verejných iniciatív sa týka rôznych druhov kultúrnych aktivít. Schopnosť spoločnosti priamo sa rozvíjať závisí od úrovne rozvoja kultúry profesionálneho umenia **účasti občanov na rôznych formách kultúrnej činnosti**.

Ako je to s praktickým zabezpečením rovnakých práv občanov na prístup ku kultúrnym hodnotám slobodnú tvorivosť, zapojenie sa do kultúrnych aktivít využívanie inštitúcií a výhod kultúry.

Jednou z najťažších úloh pre praktické riešenie opatrení k podpore a udržania kultúry štátu a jeho inštitúcií je **prekonávanie územnej a sociálnej nerovnosti občanov**, pri uplatňovaní práva na prístup ku kultúrnym hodnotám a účasti na kultúrnych aktivitách .

Zaujímavou oblasťou diskusie bolo (diskusie sa ďalej zúčastnili aj : Ladislav Snopko je archeológ, dramaturg a publicista. Michal Hvorecký vyštudoval estetiku. Píše poviedky, romány a blogy. Jeho knihy vyšli v ôsmich jazykoch. Z nemčiny prekladá prózu a divadelné hry. Pracuje v Goetheho inštitúte. Petra Fornayová sa venuje súčasnému tancu a divadlu. Vytvorila viac ako 20 autorských predstavení – Manifest možností, Koniec , Hra na budúcnosť a i. – uvádzaných doma aj v zahraničí / Divadelná Nitra, Nová Dráma, Jamais Vu!Paris, Tanec Praha, Hybaj Ho! Praha, Korespondance CZ a i./

Vytváranie podmienok pre formovanie esteticky hodnotného a iného predmetného prostredia . Približne (v súčasnom období sa organizuje sčítanie obyvateľstva SR) 60 % populácie žije v mestách. Prostredím pre toto obyvateľstvo sú ulice ich rodného mesta, interiéry verejných budov obydli a vzdelávacích inštitúcií . Architektonické a objektívne prostredie v ktorom sa človek formuje a žije ovplyvňuje nielen jeho psychický stav alebo pracovné výkony, ale aj samotnú podstatu jeho vnímania sveta . Odpradáva sa táto vlastnosť architektúry a monumentálneho umenia používala na vyjadrenie postoja k hodnotám , vyznačenie sily štátu a vytváranie posvätných miest.

Podpora vedeckého výskumu v oblasti umenia a kultúry nám dlhodobo zaostáva za jeho potrebami .

Kultúrny rozvoj SR , dosiahnutie cieľa štátnych inštitúcií a samosprávy , ako aj jeho samotná realizácia sú nemožné bez vysoko rozvinutej vedy o umení a kultúre . Estetika, história a teória umenia, štúdium sociálnych a psychologických aspektov kultúrneho vývoja, literárna kritika, lingvistika, vedecký výskum nehmotného kultúrneho dedičstva - všetky tieto oblasti filozofického a vedeckého výskumu obohacujú naše chápanie spoločnosti, umožňujú nám porozumieť zákonitostiam kultúrneho rozvoja. **Bez vedy o kultúre je nemožné na Slovensku vyvinúť objektívne kritériá na hodnotenie kultúrnych javov a predpovedať vyhliadky na ich vývoj.**

Legislatívna podpora štátnej kultúrnej politiky

Dobudovanie legislatívneho prostredia v súvislosti s implementáciou štátnej kultúrnej politiky naráža na nepochopenie a vyžaduje si nadštandardnú spoluprácu ústredných orgánov štátnej správy, ako aj poznanie a akceptáciu špecifickosti kultúrneho systému a v ňom prebiehajúcich procesov. Legislatívna podpora štátnej kultúrnej politiky .

Realizácia štátnej kultúrnej politiky si bude vyžadovať zmeny v právnych predpisoch Slovenskej republiky . Takých ako Zákon č. 22/1958 Zb. Zákon o kultúrnych pamiatkach v znení neskorších predpisov , Zákon č. 189/2015 Z. z. o kultúrno-osvetovej činnosti, Zákon z 10. mája 2017 o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín , Zákon NR SR č. 49/2002 o ochrane pamiatkového fondu a iné . Posilnenie vplyvu kultúry na všetky aspekty štátnej politiky zahŕňa objasnenie existujúcich a zavedenie nových noriem do rôznych častí právnych predpisov Slovenskej republiky na základe analýzy súčasnej právnej úpravy z hľadiska vplyvu na procesy výchovy, formovania osobnosti, tvorivej činnosti, ochrany kultúrneho dedičstva, formovania priaznivého informačného prostredia atď.

Například : „ skvalitnenie odborných činností v múzeách a galériách by malo byť cieľom nového **Zákona o múzeách a galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty** „ . Upraviť právne ochranu kultúrnych pamiatok , ich využitie a starostlivosť o ne pre ich kultúrno-politický význam tak, aby pamiatky boli zachované, riadne spravované, účelne spoločensky využité a sprístupnené ľudu a sa stali tak významnou súčasťou kultúrneho a hospodárskeho života na Slovensku .

LB.